

TÜRKMENİSTAN

BİLGİ NOTU

Mart 2021

EKONOMİK ARAŞTIRMALAR

arastirma@deik.org.tr

TÜRKMENİSTAN GÜNCEL VERİLER

GÖSTERGE	DEĞER	2018	2019	2020
GSYH (cari fiyatlarla)	Milyar USD	40,8	45,2	48
Büyüme	%	6,2	6,3	1,8
Nüfus	Milyon Kişi	5,8	5,9	5,9
Kişi Başı Gelir	USD	7.065	7.724	8.074
Enflasyon	%	7,2	6,3	8,0
İşsizlik Oranı	%	3,8	3,7	4,4
Cari Denge / GSYH	%	5,5	5,1	1,0
Bütçe Dengesi / GSYH	%	-0,2	-0,3	-1,4
İhracat	Milyar USD	10,1	10,8	10,0*
İthalat	Milyar USD	2,8	3,0	2,9*

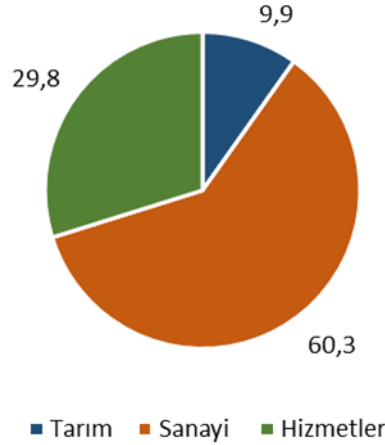
Kaynak: IMF Küresel Ekonomik Görünüm Ekim 2020, Dünya Bankası, Trademap (Diğer ülkelerin verileri)

*IMF tahmini

1. TÜRKMENİSTAN EKONOMİSİ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Türkmenistan ekonomisinin sektörel dağılımı şu şekildedir:

Sektörlerin GSYH Payları (%)

Kaynak: Dünya Bankası, 2015

Türkmenistan'ın %80'ini Karakum çölü oluşturmaktadır. Çölden geriye kalan topraklarda tarıma elverişlilik düşüktür. Buna rağmen, tarımın milli gelirdeki payı %10, istihdamdaki payı ise %20 seviyesindedir.

Pamuk (ince elyaf pamuk) üretiminin ve ihracatının yoğun olarak yapıldığı ülkede buğday, domates, patates, karpuz, üzüm üretimleri yapılmaktadır. Hayvancılık (süt ve et ürünleri) ise gerek hane halkı gelirleri açısından gerekse odun, süt ve et ulaşımı açısından önemlidir.

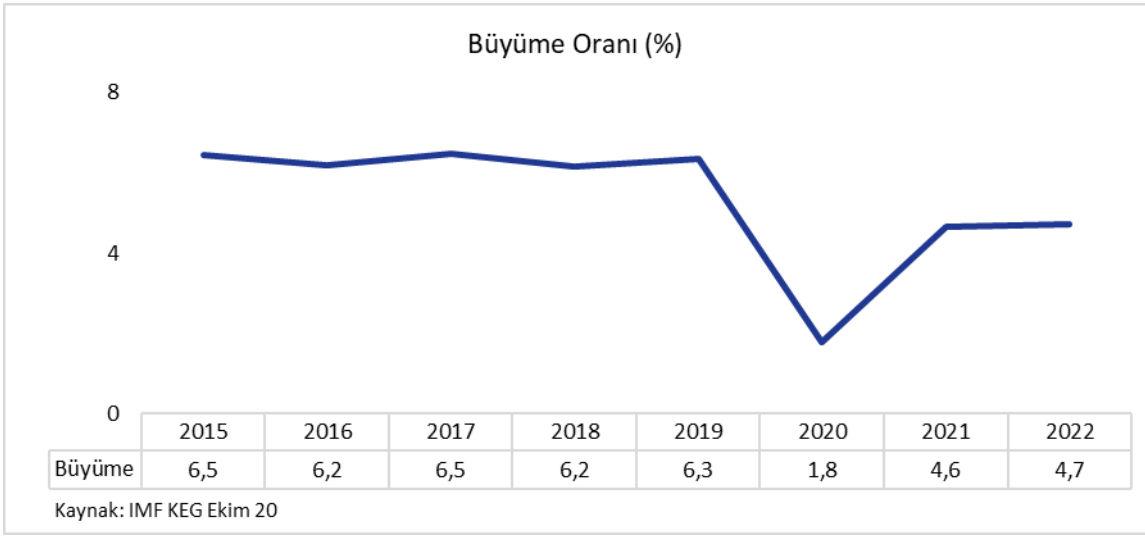
600 milyon varil civarında petrol rezervi olan ülkede sanayinin payı %60,3 seviyesindedir. 2009 yılında Çin'den Türkmenistan'a açılan boru hattı sayesinde ilerleyen zamanlarda (2018 sonrası) Pakistan, Afganistan ve Hindistan'a (TAPI boru hattı) doğal gaz ihracatı başlamıştır.

İmalat sanayinin yarısını tekstil sektörü oluşturmaktadır. İmalat sanayinde, halıcılık, işlenmiş gıda sektörlerinde üretimler yapılmaktadır. Aşgabat ve Marı vilayetlerinde petrol rafinerileri ekipmanları, diğer vilayetlerde işlenmiş petrol ürünleri üretilmektedir.

Türkmenistan ekonomisi, 1999 ile 2008 yılları arasında ortalama %15 büyümüş, 2009 yılında ise küresel finansal krizin etkisiyle büyüme oranı %6'ya kadar düşmüştür. 2010 yılında %9 ile toparlanan ekonomi 2011-2014 döneminde petrol gelirlerindeki artışın etkisiyle ortalama %11,6 genişlemiştir. 2015 yılı ve takip eden dönemde ise büyüme %6 seviyesinde seyretmektedir.

2020 yılında salgının etkisiyle %1,8 büyüdüğü tahmin edilen ülkenin ilerleyen dönemde %4-5 bandında genişleyeceği öngörülmektedir.

2014 yılı dahil olmak üzere, petrol gelirleri nedeniyle bütçe fazlası veren ülke düşen petrol fiyatlarının etkisiyle 2015'ten itibaren açık vermeye başlamıştır. 2020 yılında salgının etkisiyle GSYH cinsinden bütçe açığının %1,4 olması beklenirken ülkede kamu borcu %30 seviyesindedir.

2. TÜRKMENİSTAN PETROL VE GAZ SEKTÖRÜ SWOT ANALİZİ (FİTCH)

Güçlü Yönleri:

Dünyanın beşinci en büyük doğal gaz rezervine sahiptir. Gaz üretiminin önümüzdeki dönemde geliştirilmesi beklenen rezervlerdeki artışların etkisiyle yükselecektir. Çin ve AB ülkenin önemli gaz kaynaklarına erişmeye isteklidir. Güçlü ekonomik büyüme ve artan araç filosu, rafine ürünlere olan talebi artıracaktır.

Zayıf Yönleri:

Büyük petrol sahalarının vadesi dolmaya başlamıştır. Kullanılmayan kaynakların doğası, önemli ölçüde işleme ve geliştirme maliyetleri gerekmektedir. Coğrafi durumu ve jeopolitik hususlar, Çin dışında petrol ve gaz ihracatını olası gözüküyor. İran ve Rusya'ya gaz ihracatının kesintiye uğraması, Türkmenistan'ın Çin pazarına bağımlılığını artırıyor. Hazar Denizi üzerindeki tartışmalar, ülkeyi Azerbaycanla yakınlaştırmış, ancak, bölgedeki yüksek potansiyelli arazilere yatırım engellenmektedir. Gaz sektöründe kamunun güçlü varlığı yabancı yatırımcı girişini sınırlamakta ve iş ortamında rekabetin oluşmasını engellemektedir. Enerji sübvansiyonlarının kaldırılması yurtiçi gaz tüketiminde büyümeyi yavaşlatmaktadır. Sınırlı şeffaflık ve piyasada güvenilirlik yatırımcının ilgisini sınırlamaktadır.

Fırsatlar:

AB'nin Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan Doğal Gaz Boru Hattı (TAPI) projesi ve Çin'e daha yüksek hacimlerle ihracat yapılması için altyapı projeleri üzerinden güney koridoruna artan ilgisi bulunmaktadır. Petrol ve doğal gaz arama faaliyetleri ile petrol ve gaz rezervleri artırılabilir. Rusya'ya yeniden ihracatın başlaması üretimi ve gelirleri artırabilir. Hazar deniz havzasındaki anlaşmazlıkların çözümü, yeni petrol ve gaz üretimi-iletimi için fırsatlar yaratabilir.

Tehditler:

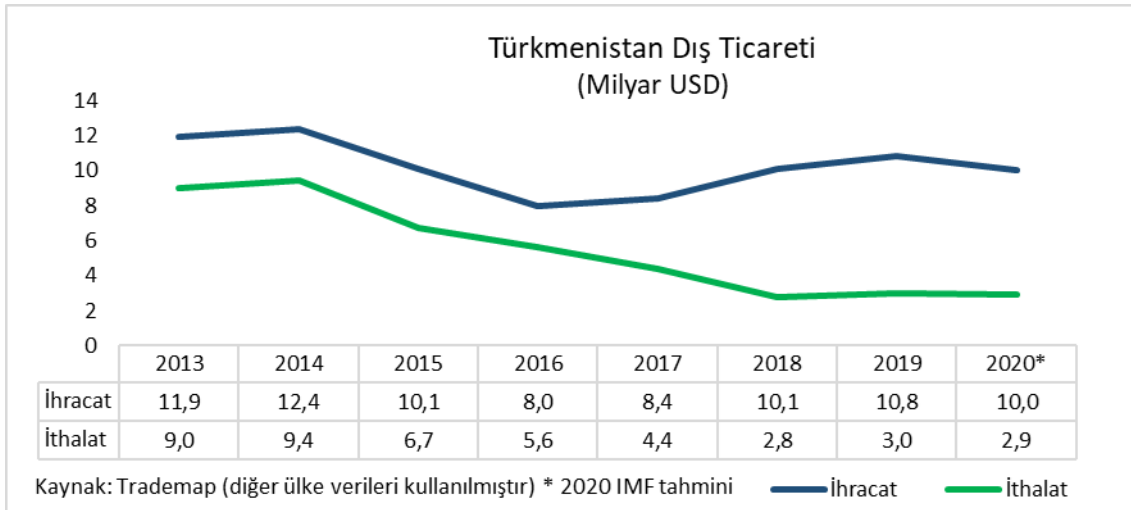
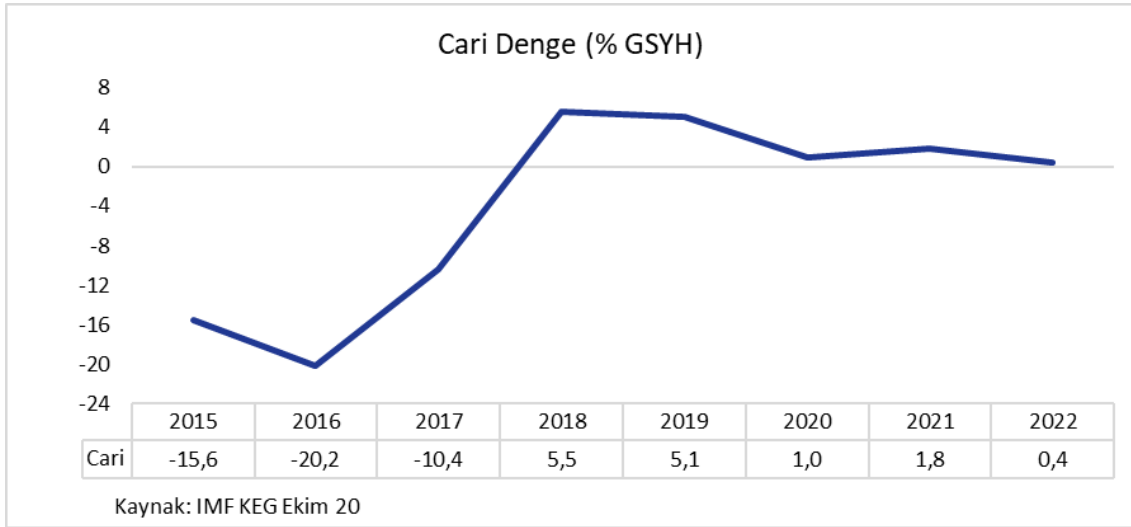
TAPI projesinin yokluğunda Türkmenistan, Çin ekonomisine ve gaz talebine oldukça bağımlı hale gelmektedir. Devam eden yolsuzluk ve yasal gecikmeler Uluslararası Petrol şirketlerinin piyasadan çıkmasına neden olabilir. Ülkenin ekonomisi hidrokarbon endüstrisine büyük ölçüde bağımlıdır. Ülkede, öngörülmeyen politika ortamı bulunmaktadır.

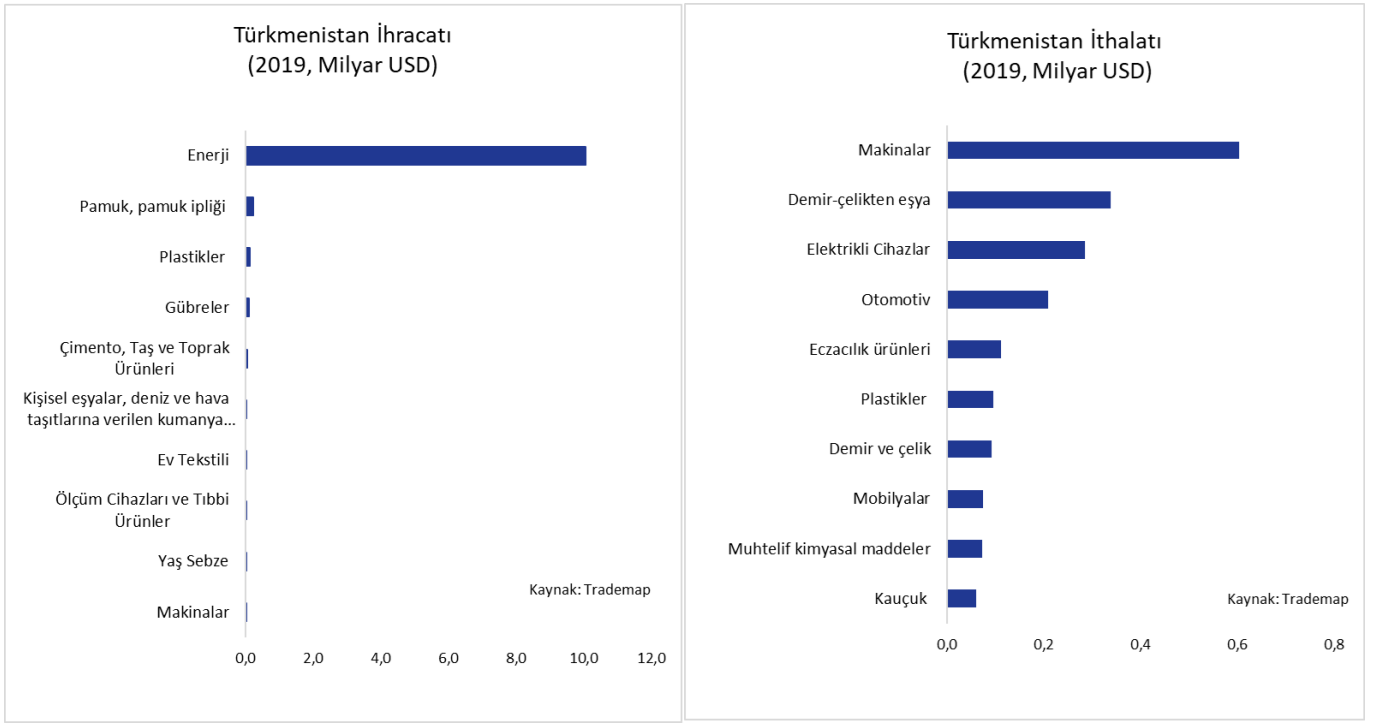
3. TÜRKMENİSTAN CARİ DENGESİ- DIŞ TİCARETİ

Türkmenistan cari dengesi 2009 yılından itibaren açık vermeye başlamış, 2015 ve 2016 yıllarında cari açık GSYH cinsinden sırasıyla %15,6 ve %20,2'ye kadar yükselmiştir. 2018 yılında ihracatın bir önceki yıla göre %15 artması, ithalatın ise %48 azalması ile cari denge toparlanırken cari fazla %5,5 olmuştur. IMF tahminlerine göre, 2020 yılında ihracat ve ithalatın sırasıyla %7,5 ve %1,8 azaldığı ile cari fazlanın %1 seviyesine düştüğü öngörülmektedir.

Dış ticaret verileri diğer ülkelerin verilerinden oluşturulmuştur. 2019 yılı verilerine göre, Türkiye, Rusya, Çin ve BAE ülkenin en önemli ithalat partnerleri, Çin, Afganistan, Özbekistan ve Azerbaycan ise en önemli ihracat partnerleridir.

2019 yılı verilerine göre, enerji ihracatı mal ihracatının %93'ünü oluşturmaktadır. Pamuk, plastik, gübre ihracatlarının toplamı ise %4 civarındadır. İthalat tarafında, makinalar, demir-çelikten eşya, elektrikli cihazlar ve otomotiv sektörleri öne çıkmaktadır.

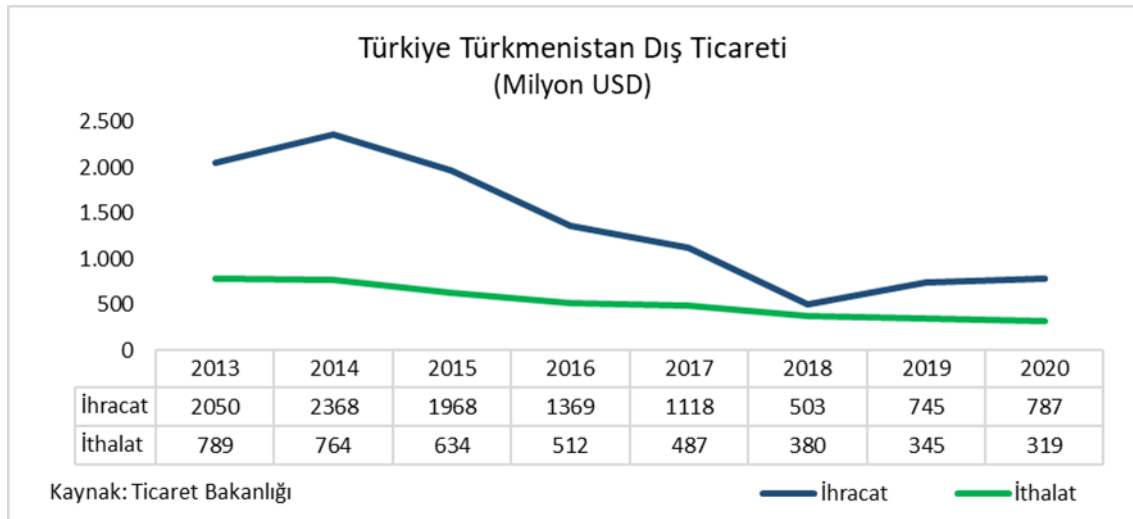

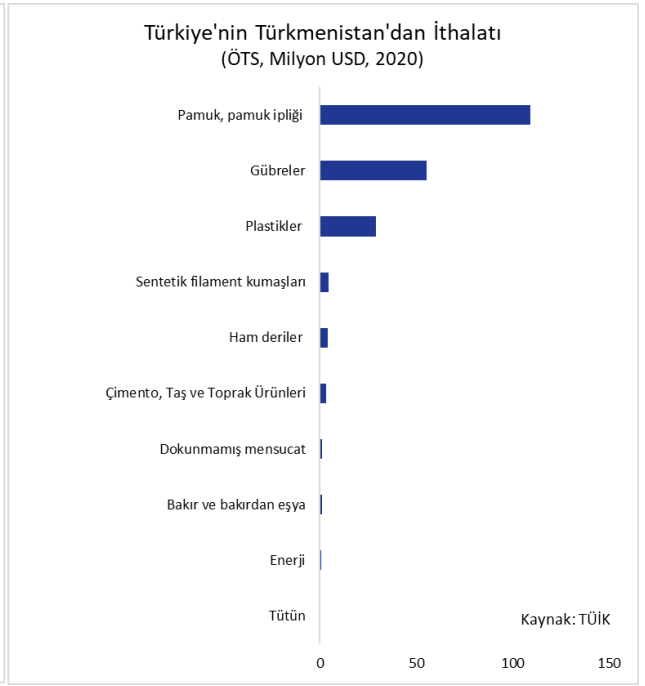
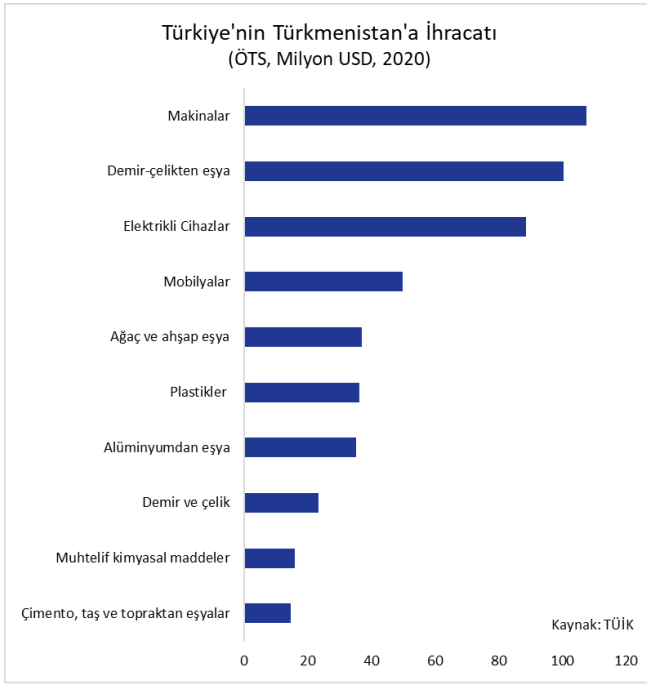
4. TÜRKİYE TÜRKMENİSTAN DIŞ TİCARETİ

Türkiye'nin Türkmenistan ithalatında aldığı pay %20'nin üzerindedir. Genellikle, Türkiye'nin net ihracatçı olduğu ticarete 2014 yılında 3,1 milyar USD olan dış ticaret hacmi 2020 yılında 1,1 milyar USD seviyesine gerilemiştir.

2020 yılı verilerine göre, ihracatta makinalar, demir-çelikten eşya, elektrikli cihazlar, mobilyalar öne çıkmaktadır. İthalatın ise %90'ın pamuk, gübre ve plastik sektörlerinden gerçekleşmektedir.

2021 yılının ilk ayında Türkiye'nin Türkmenistan'a ihracatı bir önceki yılın aynı dönemine göre %22 azalarak 39 milyon USD olurken Türkiye'nin Türkmenistan'dan ithalatı aynı dönemde %11 yükselerek 33 milyon USD olmuştur.

ITC, Türkiye'nin Türkmenistan'a ticaretinde 687 milyon USD tutarında daha fazla ihracat yapma potansiyeli hesaplanmaktadır. Demir çelik, elektrik iletkenleri, traktör, ayçiçeği çekirdeği, mermer ve motorlu araçlar sektörlerinde Türkiye'nin Türkmenistan'a ihracatını artırabileceği düşünülmektedir.